

ČASOPIS ZA KULTURU HRVATSKOGA KNJIŽEVNOG JEZIKA
IZDAJE HRVATSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO
GOD. 44., BR. 5., 161.–200., ZAGREB, LIPANJ 1997.

U OVOME BROJU

Dosad nije bilo broja u kojem bi glavninu obuhvaćao jedan članak, i to još objavljen prije pedeset i sedam godina. No ova iznimka ima svoje puno opravdanje.

Prvo, što ta rasprava nije izgubila ništa od svoje vrijednosti. Problematika kojom se ona bavi i danas je u žarištu naših zanimanja, jedna je od najvrućih tema naše današnjice i u znanstvenome i u praktičnome smislu. Dokaz je tomu i Brozovićev članak objavljen u prošleme broju, a naše su novine pune članaka o toj temi. O njoj često pišu i nestručnjaci pa ima dosta lutanja i zato se moraju čuti i stručnjaci u većoj mjeri da nadvladaju stranputice s kojih bi povratak bio težak.

Ta je rasprava bila prava prekretnica za svoje vrijeme. Ona je napustila mladoslovničarski smjer kojim se nije moglo ništa postići u onome što smo željeli razriješiti, a to je da znanstveno obrazložimo očitu činjenicu da su hrvatski i srpski dva književna jezika. Petar je Guberina to uspio jer je svoje poglede temeljio na strukturalističkome učenju F. de Saussurea i stilističkome Ch. Ballyja. Mislim da je to prvi strukturalistički rad u našem jezikoslovlju. Stilističke poglede koje on ovdje iznosi, prava su početnica i danas za većinu onih koji žele mjerodavno raspravljati o razlikama. Bez dobrog snalaženja u stilističkome sloju svatko može napraviti više štete nego koristi jer je to najosjetljiviji dio jednoga književnoga jezika.

Drugi je razlog što tu vrijednu raspravu danas objavljujemo, u tome što ona nije dostupna našoj javnosti. Objavljena 1940. kao uvodna rasprava *Razlikama između hrvatskoga i srpskoga književnoga jezika* nedostupna je kao i knjiga sama. Tko je ima, ljubomorno je čuva, a kako je gotovo pedeset godina bila u

nemilosti, nije bila dostupna ni u knjižnicama. Pretisnuta je doduše u Njemačkoj u izdavačkome poduzeću Liber Croaticus Verlag, Mainz, 1977., ali je malo primjeraka dospjelo u domovinu. U slobodnoj Hrvatskoj prof. Guberina nije dopustio da cijelu knjigu izdamo u pretisku. Ima za to razloga, jer je rječnik podosta slabiji od uvodnoga dijela. I u uvodnome dijelu ima pojedinosti koje su bile sporne i u vrijeme kad je studija izašla, a neke je obezvrijedio kasniji razvoj, ali to su većinom sitnice koje nimalo ne umanjuju vrijednost cjeline. No da ni one ne bi unijele zabunu, u idućem ću se broju osvrnuti na takva mjesta nastojeći da istaknem one vrijednosti koje su i danas neobično važne.

Stjepan Babić

ZAŠTO MOŽEMO GOVORITI O POSEBNOM HRVATSKOM KNJIŽEVNOM JEZIKU?*

Dr. Petar Guberina

A. Lingvistički dokazi.

1. Povijest jezika (*dijahronija*) i današnje stanje jezika (*sinhronija*). Jezik možemo proučavati na dva načina: s gledišta povijesti jezika (*dijahronički*) i s gledišta današnjega stanja jezika (*sinhronički*). *F. de Saussure*, glasoviti švicarski lingvist (1857. do 1913.) prvi je iznio lingvističko načelo dijahronije i sinhronije, koje je kasnije dalo dobre rezultate u nauci o jeziku uopće, a osvijetlilo je logičku i stilističku strukturu mnogih jezika u njihovu pojedinom stupnju razvoja. Primjena toga načela napose je korisna, kad proučavamo jezik u času, kad ga govorimo i osjećamo. Svaki stupanj jezičnog razvoja rezultat je povijesnog zbivanja, ali ne smijemo poistovjetiti sadašnji stupanj jezika s jezičnim stanjem, recimo, pred sto godina, jer su u toku zadnjih pedeset, dvadeset ili deset godina mogle nastati goleme promjene. Zato možemo svaki stupanj jezika proučavati u statičkom i dinamičkom momentu: kakav je danas kao rezultat vremenskog zbivanja do sadašnjeg časa, i kakav je bio u pojedinom vremenskom razdoblju, kao rezultat vremenskog zbivanja prije toga vremena. Ta se dva gledišta ne smiju nikad miješati. Znamo naime, da je povijesni razvoj jezika često u sukobu s današnjim stanjem jezika: jezik

* Doslovce, osim na jednome mjestu, prenesena Lingvistička rasprava o hrvatskom književnom jeziku dr. Petra Guberine iz 1. dijela knjige Petar Guberina i Krno Krstić, *Razlike između hrvatskoga i srpskoga književnog jezika*, MH, Zagreb, 1940.